

УДК 316.43:369
JEL Classification O20, H55

Стожок Людмила

к.е.н., здобувач кафедри управління персоналом та економіки праці
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»
м. Київ, Україна
E-mail: Stozhok@ukr.net

СОЦІАЛЬНЕ ПЛАНУВАННЯ В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ

Анотація

Вступ. Головною проблемою соціально-економічного розвитку України є посилення соціальної нерівності, яка охопила не лише вразливі верстви населення, а й працездатне населення. Питання реформування соціального страхування не є новим на порядку денному при розгляді урядових програм. Але із загостренням нестабільності в країні все активніше обговорюється потреба запровадження інноваційних механізмів забезпечення конкурентоспроможності системи соціального захисту працюючого населення. Відповідно, дослідження механізму соціального планування з метою забезпечення дієздатності системи соціального страхування є не лише актуальним, а й необхідним.

Методи. При написанні статті були використані методи: аналогії – для розкриття сутності понять «стратегія», «проект», «план»; системно-структурного аналізу – для розкриття сутності та необхідності соціального планування в системі соціального страхування.

Результати. У статті висвітлено змістовність понять «стратегія», «соціальна програма», «соціальне проектування», «соціальне планування». Досліджено теоретичні аспекти соціального планування як основи ефективності функціонування соціального страхування. Розкрито наслідки недосконалості системи соціального страхування. Обґрунтовано позицію автора щодо удосконалення механізму функціонування соціального страхування.

Перспективи. Подальші напрями дослідження полягають в удосконаленні етапів соціального планування з урахуванням принципів доцільності, справедливості та ефективності і посиленні соціальної відповідальності держави, бізнесу, місцевих громад і самих застрахованих осіб

Ключові слова: соціальне страхування, соціальне планування, соціальне проектування, соціальний захист, бідність.

Вступ.

Головним завданням соціальної держави є захист прав громадян з метою досягнення соціальної стабільності та соціально-економічного розвитку в країні. Але, враховуючи нестабільність в державі, відсутність ефективних механізмів управління соціальними ризиками, державна складова системи соціального захисту неспроможна виконувати покладені на неї функції. Ще більш в складному становищі знаходиться сільське населення працездатного віку, оскільки майже зруйнована соціальна інфраструктура на селі, а також відсутність ефективних регуляторів розвитку соціальної сфери, ефективного ринку праці лише посилили соціальну нерівність серед населення і породили неспроможність системи соціального захисту забезпечувати належний рівень життя.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Питання соціального захисту працюючого населення має місце в роботах як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Актуальними є дослідження зарубіжних фахівців, які вивчають механізм та значення планування для розвитку країни [1], місце планування в системі соціального управління [2], роль та значення планування при формуванні цільових програм [3].

Вітчизняні науковці досліджують вищезазначену проблематику, аналізуючи планування системи соціального захисту шляхом розробки та запровадження соціальних стандартів, гарантій та соціальних послуг [4], розкриваючи сутність та значимість соціального програмування в системі

соціальної політики [5], аналізуючи теоретичні аспекти планування соціальних програм на місцевому рівні [6], акцентуючи увагу на недосконалості принципів формування програм соціального спрямування [7] з метою подолання бідності та забезпечення соціальної захищеності.

Незважаючи на вагомість проведених досліджень, слід звернути увагу на те, що здебільшого в них розглядається механізм планування в напрямку забезпечення ефективного соціального захисту шляхом формування соціальних стандартів, гарантій, нормативів, а також формування програм соціально-економічного розвитку як державного, так і регіонального значення. Відповідно, менш дослідженими є значимість соціального програмування та планування в системі соціального страхування. Для забезпечення ефективності та конкурентоспроможності системи соціального захисту працюючого населення є недостатнім лише реалізація «пілотних проектів» та соціальних програм, які в більшості містять пасивні заходи. Даний напрям потребує більш глибокого аналізу процесу формування належно функціонуючої системи соціального страхування з метою забезпечення реалізації прав працюючого населення протягом всього життя.

Мета.

Метою статті є розкриття сутності та необхідності соціального планування в системі соціального страхування. Основними завданнями дослідження є: розкриття змістовності понять «стратегія», «соціальна програма», «соціальне проектування», «соціальне планування»; дослідження теоретичних аспектів соціального планування як основи ефективності функціонування соціального страхування; розкриття наслідків недосконалості системи соціального страхування; обґрунтування позиції автора щодо удосконалення механізму функціонування соціального страхування.

Методологія дослідження.

Методологічною та інформаційною базою роботи слугували законодавчо-нормативні акти України, праці вітчизняних та зарубіжних науковців. При написанні статті були використані методи: аналогії – для розкриття сутності понять «стратегія», «проект», «план»; системно-структурного аналізу – для розкриття сутності та необхідності соціального планування в системі соціального страхування.

Результати.

Одним із основних показників, що визначає соціально-економічний розвиток країни, є рівень життя населення, що є базовою категорією для ідентифікації поняття «якість життя». Виходячи з визначень даних понять, варто відмітити, що «якість життя» – це категорія, що визначається якісними і суб'єктивними оцінками, а «рівень життя», відповідно, кількісними і об'єктивними. Зазначене дає підстави стверджувати, що рівень життя населення є матеріальною основою для формування критеріїв підвищення якості життя населення, оскільки якість життя населення можна визначити сукупністю соціально-економічних, культурних, екологічних умов життя.

Правомірно стверджувати, що забезпеченість належного життєвого рівня перш за все залежить від ефективної державної політики, що полягає в реалізації стратегій, проектів, програм, планів, основою яких є планування та прогнозування. Відповідно, під ефективністю слід розуміти досягнення цілей з метою забезпечення соціальної рівності та стабільності при мінімальних небажаних результатах. Наголошуємо на тому, що вищезазначені поняття не мають єдиного трактування як у вітчизняній, так і в зарубіжній літературі.

У новій економічній енциклопедії стратегія розглядається як спосіб використання коштів і ресурсів, направлених на досягнення цілей розвитку з урахуванням внутрішнього середовища, а також факторів невизначеності, випадковості і ризику [8].

Економічний словник містить визначення стратегії як довгострокового курсу економічної політики, який передбачає вирішення великомасштабних економічних і соціальних завдань [9, с.

88]. Погоджуємося, що стратегія становить собою генеральну програму дій, яка виявляє пріоритети, проблеми та ресурси для досягнення поставлених цілей [10]. Відповідно, стратегія виступає як форма реалізації державної політики з урахуванням регіонального розвитку, галузей, населення.

Ряд вітчизняних науковців [11, с. 26] також розглядає стратегію як конкретний прагматичний документ базового характеру, який визначає базові орієнтири на перспективу. Таким чином, головним завданням стратегії є забезпечення стійкого збалансованого соціально-економічного розвитку регіонів та країни в цілому.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що стратегія розвитку системи соціального захисту населення - це документ суспільно-політичного характеру, що становить собою комплекс завдань, цілей, принципів, механізмів державної політики щодо формування ефективної системи соціального захисту з метою гарантування необхідного рівня і гідної якості життя населення, гармонізації інтересів різних вікових груп населення і кожної людини.

На відміну від «стратегії», програми є більш конкретизованими і передбачають комплекс науково-дослідних, соціально-економічних, організаційно-господарських та інших заходів, які направлені на забезпечення ефективного вирішення поставлених завдань в сферах соціально-економічного, екологічного і культурного розвитку регіону. Відповідно, соціальна програма - це розділ державних планів щодо економічного та соціального розвитку, спрямованих на вирішення соціальних проблем [12, с. 504].

В одних випадках, програми є орієнтиром в розробці планів, а в інших – виступають засобом реалізації планів.[13, с. 260]. Враховуючи те, що програма, як комплексний документ, містить терміни, темпи, послідовність реалізації науково-обґрунтованих результатів соціальних перетворень [14, с. 128], необхідно наголосити на тому, що складається вона з урахуванням функцій, цілей та принципів їх реалізації. Відмітимо, що функція задається системі зовні і показує, яку роль ця система виконує по відношенню до більш загальної системи, до якої вона входить як складова частина.

Ціллю соціальної програми є покращення рівня та якості життя населення чи окремих його груп [5, с. 71], а також захист від соціальних ризиків, захист від збіднення, що не пов'язане з втратою заробітку. Складання соціальних програм здійснюється з врахуванням принципів доцільності, комплексності та прозорості. Виходячи із змістовності соціальних програм, необхідно акцентувати увагу на тому, що дані документи не містять конкретизації заходів по досягненні сформованих завдань щодо вирішення соціальних проблем. З метою підтримки матеріального забезпечення населення в країні державна політика передбачає реалізацію соціальних програм, які фінансуються за рахунок єдиного соціального внеску (програм соціального страхування), а також програм, які фінансуються із загальних податкових надходжень (програм соціальної допомоги).

Не менш важливу роль в забезпеченні ефективності реалізації соціальних програм відіграє соціальне проектування, під яким слід розуміти поєднання науково-теоретичної та практичної діяльності й елементів соціального управління з метою модернізації існуючих та розвитку нових соціальних об'єктів, явищ, процесів, головним завданням яких є подолання соціальних проблем та забезпечення соціально-економічного розвитку [2]. Таким чином, соціальне проектування сприяє науковому обґрунтуванню планів та програм розвитку.

Нагадаємо, що результатом соціального проектування є соціальний проект, що становить сукупність скоординованих дій з метою реформування соціальних процесів та соціальної сфери. Відмінністю соціального проекту є те, що проект завжди обмежений в часі та просторі, реалізується в зазначеному місці і містить конкретні заходи, які направлені на вирішення зазначених завдань. Крім того, соціальне проектування застосовується з метою створення нових соціальних явищ, процесів або з метою реконструкції вже існуючих.

Усе наведене вище дає підстави стверджувати, що формою реалізації стратегій, проектів, програм є планування, що охоплює соціальні процеси. Змістовність плану містить цілі, дії, заходи, послідовність та порядок термінів реалізації завдань, а також перелік суб'єктів.

Вперше соціальне планування згадується в програмі «Нового курсу» Ф.Д. Рузвельта [15]. Найбільше акцентується увага на необхідності застосування планування в програмі «Перепису безробітних» (14 листопада 1937 р.) [16]. Значимість даного перепису полягала в зібранні інформації, яка містила масштаби повного і часткового безробіття, вікову характеристику безробітних, а також спеціальності, які мають безробітні. Перепис безробітних проводився для формування інформаційної бази безробітних з метою планування дій, направлених на розробку програм відновлення зайнятості на основі спільних дій уряду, підприємців, фермерів і людей праці. В програмі зазначалося, що предметом планування повинні бути не лише трудові ресурси, а й робочі місця (в промисловості) [16].

Не менш вагомим внеском в систему планування був радянський досвід, який характеризувався складанням та виконанням п'ятирічних планів розвитку народного господарства СРСР. Відповідно, за період з 1928 р. по 1991 р. було розроблено 13 п'ятирічних планів. Останній п'ятирічний план (1991-1996 рр.) не був реалізований у зв'язку з розпадом СРСР. Незважаючи на те, що плани переважно були директивами (обов'язковими для виконання), їх головним завданням були розвиток народного господарства і недопущення диспропорцій в галузевому розрізі шляхом виконання програм виробництва, будівництва і соціально-економічного розвитку.

Аналіз п'ятирічних планів свідчить не лише про виконання завдань щодо розширення матеріальної господарської бази, але і щодо відтворення робочої сили, що забезпечило не лише кількісне, а й якісне зростання як працюючого населення, так і всього населення загалом. В результаті, вже за 15 років витрати на соціально-культурний розвиток, включаючи охорону здоров'я і соціальне забезпечення працюючих, зросли у 30 разів (з 1727 млн руб. (1927-1928 рр.) до 53 млрд руб. (1943р.)) [1]. А це, відповідно, сприяло зростанню тривалості життя працездатного населення, скороченню перерв у роботі у зв'язку з хворобами.

Таким чином, балансовий метод планування народного господарства містив не лише завдання щодо перевірки виробництва і розподілу «народного доходу» країни, а й завдання в напрямку забезпечення запланованого зростання рівня життя працюючого населення і запланованих темпів розширеного відтворення основних фондів країни, а також їх відповідності цільовим завданням плану. З виникненням нових потреб змінювалася і методика планування, яка забезпечувала розвиток економіки з урахуванням соціально-економічних цілей. Отже, на зміну планової економіки, яка тривалий час домінувала в СРСР і завершила функціонування після його розпаду, прийшло стратегічне планування.

В Україні на сучасному етапі розвитку здійснюється стратегічне прогнозування та планування економічного і соціального розвитку областей, районів, міст, селищ, сільських населених пунктів. Відповідно, розробляються прогнози економічного і соціального розвитку на середньостроковий період (на п'ять років) та програми економічного і соціального розвитку на короткостроковий період (на один рік) [17, 18]. Вимогою формування прогнозно-планових документів є те, що всі вони повинні містити взаємозв'язок прогнозів різних періодів, крім того, досягнення довгострокових цілей відбувається через середньострокові, а середньострокових – через короткострокові.

Під соціальним плануванням слід розуміти сукупність науково обґрунтованих цілей, завдань, показників розвитку соціальних процесів, соціальної сфери з метою забезпечення реалізації соціальних прав людей, соціально-економічного розвитку, вирішення соціальних проблем.

Таким чином, головним завданням соціального планування, як одного з етапів формування соціального бюджету в системі соціального страхування, є фінансове забезпечення функціонування системи соціального страхування з метою задоволення соціальних потреб працюючого населення при настанні соціальних ризиків. Слід зазначити, що фінансування системи соціального страхування – це інвестиції в населення працездатного віку, що передбачають, перш за все, забезпечення продуктивності робочої сили, здоров'я, а це - недопущення соціальної ізоляції, соціальної нерівності.

Таким чином, ефективність соціального планування може бути як економічною, що проявляється у зростанні доходів (прибутків), так і соціальною, що передбачає реалізацію соціальних цілей. Відповідно, економічний ефект характеризує раціональність дій по досягненню поставлених цілей та завдань, а соціальний ефект пов'язаний з підвищенням якості життя населення, що оцінюється здоров'ям, рівнем, тривалістю та способом життя [2].

Вищенаведене дає підстави стверджувати, що соціальне планування здійснюється як на державному, регіональному рівнях, на рівні громад, на рівні підприємств, так і на відповідних рівнях сфер суспільного життя. Аналіз методологічних аспектів дає можливість виокремити наступні методи соціального планування: аналітичний, програмно-цільовий, балансовий, моделювання, лінійного програмування, метод експертних оцінок, аналогії, пристосування, реорганізації, матриці ідей, мозкового штурму.

Основною соціального планування є сукупність показників, які характеризують сучасний стан, тенденції і напрямки соціального розвитку. Зазначимо, що основними показниками є соціальні нормативи, соціальні гарантії та соціальні орієнтири [2].

На думку автора, планування в системі соціального страхування повинно передбачати фінансову спроможність та стабільність державної системи соціального страхування з метою забезпечення мінімального (базові гарантії отримання доходів, медичне обслуговування), гарантованого (підтримка доходів у випадку настання соціальних ризиків) та розширеного (добровільне соціальне страхування) соціального захисту працюючого населення. А головними завданнями соціального планування повинні бути: захист працюючого населення від соціальних ризиків, боротьба з соціальними проблемами та соціальними бідами.

Зазначимо, що соціальна проблема – це об'єктивні протиріччя, які характеризуються порушенням пропорції соціальної динаміки, що призводить до виникнення дисбалансу суспільних, колективних і особистих інтересів, сприяючи руйнуванню сформованих соціальних цінностей [19, с. 89], соціальних потреб та порушенню життєдіяльності населення. А соціальна біда – це ситуація, що породжується обставинами, які мають негативний характер і, відповідно, негативно впливають на матеріальне становище людей та їх життєдіяльність. Під соціальними ризиками слід розуміти загрози, фактори, які негативно впливають на соціальне становище працездатного населення.

Правомірно стверджувати, що ефективність соціального планування визначається конкурентоспроможністю системи соціального страхування, соціальною захищеністю працюючого населення від соціальних ризиків. Водночас акцентуємо увагу на тому, що поняття «соціальна захищеність» відрізняється від поняття «соціальний захист». Під соціальним захистом працюючого населення слід розуміти діяльність держави та її інститутів з метою забезпечення реалізації конституційно і законодавчо закріплених прав і свобод людини. А соціальна захищеність – це законодавче забезпечення реалізації прав людини. Отже, соціальний захист – це комплекс заходів, що передбачає захист населення, а соціальна захищеність – це рівень реалізації даних заходів із застосуванням планування, що охоплює сукупність політичних, правових, економічних, організаційних методів і заходів з метою захисту конституційно закріплених прав людини.

Аналіз системи соціального страхування свідчить про недосконалість її механізму функціонування. На думку автора статті, є вагомими підстави вважати, що діюча система соціального страхування, зокрема і розроблені програми захисту працюючого населення від соціальних ризиків, не відповідають реаліям і вимогам сучасності, крім того не враховують ризиків національної безпеки країни.

Дослідження механізму соціальної захищеності населення дає підстави стверджувати про зміну масштабів ризику бідності, яка характеризується поширенням бідності серед працюючого населення. За даними щорічного дослідження рівня добробуту та процвітання громадян The Credit Suisse Research Institute: «Global Wealth Report – 2016» сукупні статки населення світу зросли протягом 2016 року на 3,5 трлн \$ (1,4%), середній показник на одну людину складає 52,8 тис. \$, що в 44 рази перевищує середній показник рівня добробуту в Україні, який знизився на 19%.

В Україні, на думку міжнародних експертів, 58% бідних громадян [20]. За словами директора Інституту демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України, середній рівень бідності серед працюючих в країні зріс з 19,6% до 52,9% (дані за 9 місяців, відповідно 2013 і 2015 років) [21]. Крім того, в Україні поширюється тенденція до зростання в складі бідних частки економічно неактивного населення працездатного віку. Укорінення даної тенденції загрожує зростанню чисельності отримувачів соціальних трансфертів, а також зростанню соціальної нерівності серед людей і, як результат, чисельності «пауперів». До пауперів відносяться малозабезпечені працюючі громадяни, заробітна плата яких не покриває витрати, які необхідні для відтворення їх робочої сили [22, с. 9]. Не виключно, що вищезазначене є причиною розширення хронічної та застійної бідності.

Водночас акцентуємо увагу на тому, що каталізатором бідності є сучасний стан ринку праці, система соціальних допомог. В Україні витрати на соціальний захист з бюджету не є малими, але дані заходи не забезпечують симетричне скорочення абсолютної бідності. Не виключно, що основною причиною є відсутність ефективного механізму адресності в системі надання соціальних послуг. Зазначаємо, що діюча система адресної соціальної допомоги (надання субсидій, допомога малозабезпеченим сім'ям і громадянам, допомога сім'ям з дітьми) не забезпечує адекватної допомоги малозабезпеченим, а лише сприяє розширенню інституту надання субсидій і зростанню чисельності бідних сімей з дітьми серед працюючого населення.

Таким чином, вітчизняний досвід передбачає виділення ресурсів на соціальний захист на основі необхідності підтримки статусних груп, а не на основі визначення соціальних потреб. Варто зауважити, що не лише недосконалість механізму соціального планування є фактором падіння рівня життя, зростання соціальної нерівності серед працюючого населення. Не менш вагомим чинником є відсутність ефективної політики зайнятості (відповідності професій потребам, відсутність соціальних ліфтів, соціальних гарантій на ринку праці), ефективної системи захисту безробітних.

Важливо зазначити, що з метою забезпечення фінансової спроможності системи соціального страхування необхідно розширити інституціональну структуру системи соціального страхування шляхом: розвитку добровільного соціального страхування; посилення страхових принципів в системі обов'язкового соціального страхування; залучення в процес планування витрат на соціальний захист місцевих громад, суспільних організацій, самих потребуючих; спрямування зусиль на соціальну інтеграцію суспільства. Крім того, з посиленням соціальної грамотності населення щодо важливості участі у формуванні ефективної системи захисту від соціальних ризиків, а також з підвищенням соціальної відповідальності бізнесу, необхідно удосконалити механізм фінансового забезпечення соціального бюджету шляхом налагодження зв'язку між фінансовою спроможністю соціального бюджету і соціальними потребами населення. Погоджуємося, що досягти вищезазначеного можливо не лише шляхом економічного зростання, а й шляхом забезпечення зайнятості населення з необхідним рівнем заробітної плати. Правомірно стверджувати, що поєднання обов'язкового і добровільного соціального страхування дасть можливість застрахованим особам відчувати себе фінансово спроможними при настанні соціальних ризиків як в трудовий період, так і при настанні пенсійного віку.

Висновки і перспективи.

Одним із основних заходів на шляху вирішення соціальних проблем, а також ефективного розвитку соціальних процесів, є соціальне планування з метою забезпечення гідної якості життя населення з урахуванням європейського досвіду і вітчизняних соціальних потреб. Аналіз стану функціонування соціального страхування свідчить про відсутність довгострокової моделі соціального страхування, яка могла б забезпечити створення умов для реалізації соціальних прав людини, для якісного розвитку людського потенціалу, для гідного і здорового життя населення. Для досягнення зазначеного соціальне планування повинно ґрунтуватися на принципах об'єктивності, пріоритетності, результативності, ефективності, альтернативності, прозорості та ситуаційності.

Методологічну основу соціального планування становлять: аналітичний, програмно-цільовий, балансовий, моделювання, лінійного програмування, метод експертних оцінок, аналогії, пристосування, реорганізації, матриці ідей, мозкового штурму.

Основою соціального планування є сукупність показників, які характеризують сучасний стан, тенденції і напрямки соціального розвитку. Зазначимо, що основними показниками є соціальні нормативи, соціальні гарантії та соціальні орієнтири.

Зважаючи на посилення соціально-економічної нестабільності, відсутність соціальної згуртованості, необхідно переглянути механізм планування фінансового забезпечення соціального бюджету, взаємозв'язку соціальних витрат з потребами і сучасними реаліями рівня життя населення. Крім того, не менш важливим є здійснення соціального планування на рівні держави, підприємств, місцевих громад (на регіональному рівні) із залученням застрахованих осіб з метою забезпечення ефективності вирішення соціальних проблем, а також функціонування страхового принципу соціального захисту.

Слід пам'ятати, що в умовах соціально-економічної нестабільності ефективне планування є основним фактором здатності системи соціального страхування виконувати покладені на неї завдання. А враховуючи поширення соціальних бід серед працюючого населення, планування здатне забезпечити належне функціонування системи соціального страхування з урахуванням принципів доцільності, справедливості та ефективності.

Список використаних джерел

1. Струмилин, С.Г. Планирование в СССР. Москва, 1957. 95 с.
2. Тощенко Ж.Т. Прогнозирование, проектирование и планирование в социальном управлении. *Социологические исследования*. 2005. №5. С. 23-45.
3. Иващенко Г.М., Латыпова Г.С. Организация управления целевыми программами как актуальными формами стратегического планирования в Российской Федерации и Республике Башкортостан. Исторические, философские, политические и юридические науки, культурология и искусствоведение. Вопросы теории и практики Тамбов: Грамота, 2015. № 10 (60): в 3-х ч. Ч. I. С. 94-102.
4. Мартинова Л.Б. Планування соціального захисту населення в контексті активізації євроінтеграційного процесу. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»*. 2017. №4(32). С. 92–98.
5. Макарова О.В. Соціальна політика в Україні: монографія. Київ, 2015. 244 с.
6. Семигіна Т.В. Модель соціального планування на місцевому рівні. *Наукові записки. Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота*. 2006. Т. 59. С. 61-66
7. Основні напрями оптимізації системи соціального захисту в Україні, Київ, 2012. 54 с.
8. Румянцева Е.Е. Новая экономическая энциклопедия. Москва, 2016. 882 с.
9. Економічний словник – довідник. / за ред. С.В.Мочерного. Київ, 1995. 348 с.
10. Узденов Ю.Б. Формирование экономической стратегии развития сельского хозяйства региона: автореферат дис... док. эконом. наук: 08.00.05. – Дагестанский государственный университет. Махачкала, 2006. 54 с.
11. Гончаренко О.М., Лисичин Є.М. Методологічні засади розробки нової редакції Концепції Національної безпеки України. Київ, 2001. 26 с.
12. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / за аг. ред. проф. І.Д. Зверевіої. Київ, Сімферополь, 2012. 536 с.
13. Афанасьев В.Г. Общество: системность, познание и управление. Москва, 1981. 432 с.
14. Левко П.И. Понятие «социальное проектирование» и его взаимосвязь с прогнозом, планом, программой. *Право.бу*. 2011. №3(13). С. 125-129.
15. Рузвельт Ф.Д. Беседы у камина. Москва, 2003. 408 с. Режим доступа: <https://profilib.com/chtenie/34737/franklin-ruzvelt-besedy-u-kamina.php>.
16. Програма «Перепису безробітних» (14 листопада 1937р.). Режим доступа: <https://profilib.com/chtenie/34737/franklin-ruzvelt-besedy-u-kamina.php>.
17. Закон України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» від 23.03.2000 № 1602-III. Режим доступа: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T001602.html.

18. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції вдосконалення системи прогнозних і програмних документів з питань соціально-економічного розвитку України» від 4 жовтня 2006 року №504-р. [Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KR060504.html].

19. Минає В.Н. Социология социальных проблем аналитический обзор основных концепций. *Журнал социологии и социальной антропологии*. 1998. № 3. С. 74-90.

20. Global Wealth Report 2016. Режим доступу: <http://publications.credit-suisse.com/tasks/render/file/index.cfm?fileid=AD783798-ED07-E8C2-4405996B5B02A32E>.

21. Лібанова Е.М. Що може кожен зробити для себе і для суспільства? Шукати додаткову роботу. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/1996291-ella-libanova-akademik-direktor-institutu-demografii-ta-socialnih-doslidzen-nan-ukraini.html>.

22. Мандибур В., Батажок С. Особливості сучасної трансформації класової структури населення України. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2010. №117. С. 7-12

Статтю отримано: 28.07.2017 / Рецензування 29.08.2017 / Прийнято до друку: 7.09.2017

Lyudmila Stozhok

Ph.D. (in Economics), Applicant

Department of Personnel Management and Labour Economics

SHEI «Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman»

Kyiv, Ukraine

E-mail: Stozhok@ukr.net

SOCIAL PLANNING IN THE SOCIAL INSURANCE SYSTEM

Abstract

Introduction. The main problem of the social and economic development of Ukraine is the increase of social inequality that has spread not only vulnerable people but also the able-bodied population. The issue of reforming social insurance is not new on the agenda in considering Government programs. But with the growing instability in the country, the need for introducing innovative mechanisms to ensure the competitiveness of the social protection system of the working population is being discussed more and more actively. Accordingly, the study of the mechanism of social planning in order to ensure the efficiency of the social insurance system is not only relevant, but also necessary.

Methods. The following methods are used in writing the article: method of analogy to reveal the essence of the concepts of «strategy», «project», «plan», system and structural analysis for disclosure of the essence and the need for social planning in the social insurance system.

Results. The meaningfulness of the concepts of «strategy», «social program», «social design», «social planning» are highlighted in the article. The theoretical aspects of social planning as the basis for the effectiveness of social insurance functioning are investigated. The consequences of the imperfection of the social insurance system are revealed. The author's stand on improving the mechanism of the functioning of social insurance is substantiated.

Discussion. Further directions of the research are to improve the stages of social planning, taking into account the principles of expediency, equity and efficiency, and the strengthening of social responsibility of the state, businesses, local communities and the insured persons.

Keywords: social insurance, social planning, social projecting, social protection, poverty.

References

1. Strumilin, S.G. (1957). *Planirovanie v SSSR* [Planning in the USSR]. Moscow, Russia: Gosudarstvennoe izdatel'stvo.
2. Toshchenko, Zh.T. (2005). Prognozirovanie, projektirovanie i planirovanie v social'nom upravlenii [Forecasting, projecting and planning in social management]. *Sociological research*, 5, 23-45.
3. Ivashchenko, G.M., & Latypova, G.S. (2015). Organizacija upravlenija celevymi programmami kak aktual'nymi formami strategicheskogo planirovanija v Rossijskoj federacii i respublike Bashkortostan [Organization of management of target programs as actual forms of strategic planning in the Russian Federation and the Republic of Bashkortostan]. *Historical, philosophical, political and legal sciences, culturology and art history. Questions of theory and practice*, 10 (60), 94-102.

4. Martynova, L. B. (2017). Planuvannja social'nogo zahystu naselennja v konteksti aktyvizacii jevrintegracijnogo procesu [Planning of social protection of population in the context of activation of the European integration process]. *Scientific notes of the National University «Ostroh Academy». Economy*, 4(32), 92-98.
5. Makarova, O.V. (2015). *Social'na polityka v Ukraini* [Social policy in Ukraine]. Kyiv, Ukraine.
6. Semygina, T.V. (2006). Model' social'nogo planuvannja na miscevomu rivni [Model of social planning at the local level]. *Scientific notes. Pedagogical, psychological sciences and social work*, 59, 61-66.
7. *Osnovni napriamy optymizatsii systemy sotsialnoho zahystu v Ukraini* [Main directions of optimization of the social protection system in Ukraine]. (2012). Kyiv, Ukraine: NISD.
8. Rumjanceva, E.E. (2016). *Novaja jekonomicheskaja jenciklopedija* [New economic encyclopedia]. Moscow, Russia: INFRA-M Izdatel'skij Dom.
9. Mochernyj, S.V. (Ed.). (1995). *Ekonomichnyj slovnyk–dovidnyk* [Economic dictionary-reference book]. Kyiv, Ukraine: Femina.
10. Uzdenov, Ju.B. (2006). *Formirovanie jekonomicheskoi strategii razvitija sel'skogo hozjajstva regiona* [Formation of an economic strategy for the development of agriculture in the region] (Unpublished doctoral dissertation). Dagestan State University. Makhachkala.
11. Goncharenko, O.M., & Lysycyn, Je.M. (2001). *Metodologichni zasady rozrobky novoi' redakcii' Konceptii' Nacional'noi' bezpeky Ukrainy* [Methodological principles for the development of a new revision of the Concept of the National Security of Ukraine]. Kyiv, Ukraine: NISD.
12. Zvjerjeva, I.D. (Ed.) (2012). *Encyklopedija dlja fahivciv social'noi' sfery* [Encyclopedia for professionals in the social sphere]. Kyiv, Simferopol, Ukraine: Universum.
13. Afanas'ev, V.G. (1981). *Obshhestvo: systemnost', poznanye y upravlenye* [Society: system, knowledge and management]. Moscow, Russia: Politicheskoe izdatel'stvo.
14. Levko, P.I. (2011). Ponjatje «social'noe proektirovanie» i ego vzajmosvjaz' s prognozom, planom, programmoj [The concept of «social projecting» and its relationship with the forecast, plan, program]. *Right.by*, 3(13), 125-129.
15. Ruzvelt, F.D. (2003). Fireside chats. Retrieved from <https://profilib.com/chtenie/34737/franklin-ruzvelt-besedy-u-kamina.php>.
16. «Census of the unemployed» Program. Retrieved from <https://profilib.com/chtenie/34737/franklin-ruzvelt-besedy-u-kamina.php>.
17. The Law of Ukraine «On state forecasting and developing programs of economic and social development of Ukraine» dated March 23, 2000 No. 1602-III. Retrieved from http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T001602.html
18. The Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine «On approval of the Concept for improving the system of forecast and program documents on social and economic development of Ukraine» dated October 4, 2006 No. 504. Retrieved from http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KR060504.html.
19. Minina, V.N. (1998). Sociologija social'nyh problem analiticheskij obzor osnovnyh koncepcij [Sociology of social problems: an analytical review of the basic concepts]. *Journal of sociology and social anthropology*, 3, 74-90.
20. Global Wealth Report 2016. Retrieved from <http://publications.credit-suisse.com/tasks/render/file/index.cfm?fileid=AD783798-ED07-E8C2-4405996B5B02A32E>.
21. Libanova, E.M. What can everyone do for themselves and for society? Search for additional work. Retrieved from <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/1996291-ella-libanova-akademik-direktor-institutu-demografii-ta-socialnih-doslidzen-nan-ukraini.html>
22. Mandybura, V., & Batazhok, S. (2010). Osoblyvosti suchasnoi' transformacii' klasovoi' struktury naselennja Ukrainy [Features of the modern transformation of the class structure of the population of Ukraine]. *Bulletin of the Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economy*, 117, 7-12.

Received: 07.28.2017 / Review 08.29.2017 / Accepted 09.7.2017

